

בשלח [י"ז פ"ט] כתוב: ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וגו', עיי"ש. אלא דבאמת נקרא בשם זה משום שהפקידו על ביתו והיה מנהגם לשנות את שם מי שעלה לגדולה, ואולי שכבר בשעת מלחמת עמלק היה הוא משרתו, אלא עכשיו שהוזכר שמו באורים ותומים בשם העריסה — הושע — הזכירה התורה שכבר לפני הרבה זמן שינה משה את שמו וקראו יהושע, ודו"ק⁶.

י"ג, ד'. ואלה שמותם למטה ראובן וגו'.

כתב רמב"ן ז"ל: מנה הכתוב השבטים לא לדגליהם לא לצבאותם ולא לתולדותם ונראה שראה למנותם הנה לפי מעלת השלוחים כי היו ראשים ונשיאים בעם כו' והקדים הנכבד קודם במעלה כי ממעלת עצמם מנאם ולא למעלת השבט וכו' עיי"ש. ולפי דבריו יצא ששמוע בן זכור ושפט בן חורי היו גדולים במעלותיהן מכלב בן יפונה ויהושע בן נון, וכפי הנראה כבר הרגיש הספורנו בקושי הדבר, ולפיכך כתב הוא דקחשיב לה לפי זקנתם, ועיי"ש. אבל זה מופרך בודאי, דעיין בסדר הדורות דכתב דכלב נולד ב' אלפים ת"י, ובזמן לידת יהושע נחלקו אם נולד ב' אלפים שצ"ו או ב"א ת"ו, אבל עכ"פ נולד יהושע קודם כלב, ואיך הקדימה התורה כלב ליהושע⁷.

ונראה לי ליישב, דהנה הבאתי לעיל מה שכתב רש"י להלן בפרשת דברים [א' פכ"ב]: ותקרבון אלי כלכם בערבוביא כו' ילדים דוחפים את הזקנים וזקנים דוחפים את הראשים, עיי"ש, וכיון שכן גם בסדר [שהביאן הפסוק] נעשה ערבוביא. ובאמת המעיין יראה שראובן ושמעון הם במקומם הנכון, ומכיון שמשבט לוי לא בא שום שליח, הרי לפי הסדר הנהו יהודה ואח"כ יששכר — שכן הוא סדרן של בני לאה, ורק משם ואילך בא הערבוביא ובא שבט אפרים עם שלוחו הושע בן נון וראה משה תוצאת הערבוביא, ולפיכך אמר י-ה יושיעך מעצת מרגלים, ומעתה אין כאן קושיא.

ולפי זה יש ליישב שפיר מה שהקשיתי על הרמב"ן והספורנו הנ"ל, דאינהו ג"כ לא הוקשה להם רק מיששכר ואילך — דעד הנה שפיר מסודרים הם, ועל זה שפיר חירצו מה שתירץ כל א' על פי דעתו, מפני שיהושע אפשר דהיה החכם מכולם וגם הזקן שבכולם מאפרים ואילך, ודו"ק היטב.

י"ג, י"א. למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי.

והנה הקשה לי א' מדוע הזכיר את יוסף גבי מנשה ולא באפרים⁸. והנראה לי, דבאמת מצינו בפרשת ויחי [מ"ח פ"ה]

6. כנראה דברי רבינו בזה אינם עולים עם מש"כ רש"י כאן שקראו יהושע משום ברכת י-ה יושיעך מעצת מרגלים, אלא דקאי לדברי רשב"ם הנ"ל בהערה 2. וע"ע מש"כ רש"י בפרשת האזינו [ל"ב פמ"ד] ובדברי רבינו שם.

7. במק"א כתב רבינו בזה"ל: אבל זה מופרך למעיין בחשבון השנים שפרנס יהושע את ישראל, שהרי פירנסן כ"ח שנה ומת בן ק"י שנה, נמצא דלאחר הכבוש היה בן פ"ט שנה, ובאותו הפרק היה כלב בן פ"ה, ונמצא דיהושע גדול ממנו בשנים ואפ"ה חשיב ליה לכלב בשלישי ואת יהושע בחמישי, וע"כ צ"ל כמש"כ הרמב"ן עכ"ל.

8. כלומר, הרי כבר הזכיר את אפרים בפסוק ח' ושם לא הזכיר למטה יוסף, וא"כ מדוע הזכירו כאן אצל מנשה.

כשאמר יעקב שני בניך הנולדים לך גו' עד באי אליך מצרימה לי הם וגו', והוסיף ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם ועיי"ש, והנה הבנים שהוליד יוסף אחריהם לא היה להם זכות של שבט יוסף אלא היה יוסף יכול למוסרם לאיזה שבט מבניו שירצה, וכיון שהיה מנשה הבכור צירפן לבני מנשה, ונמצא שבשבט מנשה נמצאו גם בני יוסף, ולפיכך קראן הכתוב למטה יוסף למטה מנשה, ולכן להלן בפרשת מסעי [ל"ז פ"א] כתוב: ויקרבו ראשי האבות גו' ממשפחת בני יוסף וגו', מפני שהיו ביניהם משפחות גם מבני יוסף, וכן להלן שם [פסוק ה']: כן מטה בני יוסף דברים, ועיי"ש.

י"ג, ט"ז. ויקרא משה להושע בן נון יהושע⁹.

פירש"י ז"ל: נתפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים עכ"ל. כבר העירו המפרשים מדוע לא התפלל משה גם על כלב שלא יחטא בעצת מרגלים¹⁰. ואפשר שסבר משה, שכלב שהיה נשוי לאשה צדקת כמו מרים הנביאה, בטח לא יתפס בעצת מרגלים ואינו זקוק לברכה, ודו"ק.

י"ג, כ"ג. ואשכול ענבים אחד גו' ומן הרמונים ומן התאנים.

נראה שלפי סדר הפירות בפסוק זה כתב הרמב"ם [פ"ח מברכות הל"א] ז"ל:

כל פירות האילן כו' חוץ מה' מינין הכתובים בתורה והם ענבים ורמונים ותאנים וזיתים ותמרים וכו', דלכאורה היה לו לסדרם כפי סדר התורה להלן בפרשת עקב [ח' פ"ח] ארץ גו' וגפן ותאנה ורמון וגו'. והיה אפשר לומר דנקט כן מפני שבאמת סדר חשיבותן הוא זיתים תמרים ענבים ותאנים ורמונים — שהרי הראשונים הם קודמים לארץ בתרא [ברכות דף מ"א ע"ב] ולפיכך לא הקפידן לסדרן בסדר גמור. אבל מ"מ קשה, דהרי כולן סידר לפי סדר הכתוב, ואמאי שינה בהנך. אבל נראה לפי מה שביארתי בחידושי להלן בפרשת עקב שם שהטעם שחילקם הכתוב לארץ קמא ולארץ בתרא הוא משום שבה' הראשונים מיירי קרא בגידולי הקרקע, והיינו האילנות, משא"כ באחרונים נקט הפירות עצמם, ועיי"ש, וא"כ הרמב"ם כאן שחשיב הפירות לא קאי לפי הסדר דהתם דקאי האילנות, ומכיון שמצא בפסוק שלפניו — שמיירי בפירות — שהוא ענבים, רמונים ותאנים, לפיכך נקט בסדר זה, ודו"ק.

י"ד, כ"ט. במדבר הזה יפלו פגריכם גו' מבן עשרים שנה ומעלה¹¹.

עיין בבבא בתרא [דף קכ"א ע"ב] דאיתא התם דלא נגזרה גזרה לא על פחות מבן עשרים ולא על יתר מבן ששים, ועיי"ש. ולכאורה צריך ביאור, דבשלמא אלו שהיו פחותים מבן כ' יש לומר שנכללו בכלל

ועיין רמב"ן לעיל בפרשת במדבר [א' פל"ב] שעמד על קושיא זו ויישב באופן אחר. וע"ע במשך חכמה כאן. 9. מפי השמועה.

10. לפי מה שכתב רבינו לעיל בפסוק ד' (ד"ה ונ"ל ליישב) שהערבוביא התחיל מאפרים ושם אמר י-ה יושיעך מעצת מרגלים מתיישבת גם קושיא זו.

11. מפי השמועה.